

PERSOANELE

ALEXANDRU LAPUȘNEANU
 GRUIE DIN VRANCEA [leș și glas din
 altă vreme]
 BOGDANA (văduva lui GRUIE)
 IOAN visternic
 [BOIERI DE CURTE]
 II) IOSIF VEVERIȚA
 VISCAN MOVILA
 MOȚOC
 III) BRAD
 ARBORE

[BOIERI DE ȚARA]
 BRAN
 IRIMIE
 CRACALE CAPOTESCUL uricar
 [VLADICA DIN SUCEAVA
 GLAS DE PREOT
 APROZI, UN PASAJ, O STRAJA,
 UN GLAS]

SCENA I

La Curte, în sala tronului. Sunt mulți boieri adunați [dintre care, în primul plan, două grupuri, I la stînga și II la dreapta, stînd de vorbă în succesiunea I—II, fără să se audă între ele și fără să comunice]. Aprozii stau la întrări.

VEVERIȚA

Veré, ce mai e cu Gruie ?

MOVILA

Pe cit știu e la Hotin ;

- Turcii-l țin închis acolo pe cuvînt că e hain.
 Cum a auzit că turcii de acum păzesc cetatea
 Și că numai pentru oameni, să le ție dreptatea,
 5 E un pircălab acolo, Gruie și-a ieșit din mînti...
 Ridicînd un pumn de oameni înarmați pînă în dinți,
 El se duse drept la pașă... „Cine te-a trimis aice,
 Pașo !“ Turcu-atuncea ride : „Domnu(l)vostru, măi volnice !“
 „Domnul — zise Gruie — [Domnul ?] Cine-i ăla ? Care domn ?
 10 Domnii legiuîți ai țării dorm de veșnicul lor somn.
 Pe mormintele închise, în locaș întunecos,
 Noi, boierii-am ales Vodă în Moldova pe Hristos.
 Pircălabi sîntem cu toții și ostași ai lui Ius,
 Iar acela care vornic peste noi cu toți l-am pus
 15 N-are drept să dea din țară loc măcar de două palme...”

CRACALE

- Și astfel din vorbă-n vorbă au ajuns și la sudalme,
 Și la harță singeroasă... Incepură să se bată
 Pînă n-au rămas ai noștri nici c-o singură săgeată.
 Apoi se luptară-n săbli, toți căzură pin' la unul,
 20 Prins a fost la urma urmei numai Gruie, el, nebunul.

VEVERIȚA

Ce-au făcut turcii cu dînsul ?

MOVILA

Știu eu veré ? Se socoate

- Că de viața-i să s-atingă după lege nu se poate,
 Numai Vodă e stăpînul pe viață și pe moarte.
 S-auzea că Lăpușneanu a trimis la ei o cante
 25 Ca să-i deie drumul turcii... Lor le place viteaz bun,
 L-ar fi dat în dragă voie, oricît fie de nebun...

MOȚOC

Ce-ntrebați la deal la vale, verișcani, ce e cu Gruie ?
 Între voi nu este nimeni care poate să v-o spuie ?
 Și de bietul om vă place să mai faceți încă glume...

- 30 E aici, e mort sârmanul, e pe cealaltă lume.
Mort cum mor la noi vitejii, fără drept și judecată,
Ei, erau mai bune vremuri în Moldova altădată...
Astăzi este Lăpușneanu, turcul șade la Hotin,
Iar[ă] cine se ridică improprie... e hain...
- 35 Da, hain ca bietul Gruie... Cel viteaz e azi mișel.
[VEVERIȚĂ]
[Stăi, Moțoc!, să nu-ți uiți vorba. Dar ce s-a-ntimplat cu el ?
[MOȚOC]
Ei, ce s-a-ntimplat ? Ce dară ? Ne dădea mereu de furcă
Cu împărăția... Vodă a simțit cumcă-l incurcă...
[VEVERIȚĂ]
Vodă-l mângulea odată...
[MOVILĂ]
- Da, da nu-i dădea avere,
- 40 Se temea că dacă Gruie o să prinză la putere
O să-ntoarcă lumea asta într-o zi cu susu-n jos,
Nu degeaba își zisese : pircălab al lui Hristos.
[MOȚOC]
Nu mai rideți... multă apă va mai trece peste Prut
Pîn-om mai avea pe unul cum pe dînsul l-am avut.
[MOVILĂ]
- 45 S-au aflat un ban la dînsul, ban bătut cu chip și an :
Jesus Christus Rex Moldaviae era scris pe acel ban.
[VEVERIȚĂ]
Ce ciudat ! ,
[MOVILĂ]
Ciudat, măi vere, și nu prea... Eu știu din gura
Unui moș ... nu prea de-a dreptul ... cam pe-ncunjur Legătura
De la Putna între dinșii tot a fost ea ce a fost...
[MOȚOC]
- 50 Fost-o fi, nu zic, dar una știu n-avut-a nici un rost.
- [Acest grup de boieri continuă să vorbească între ei, dar glasul lor e acoperit
do dialogul BRAD—ARBORE ; din cînd în cînd mai pot fi auzite dinspre primul
grup replici răzlețe, ca : „Alelei, Moldovo dragă, darea turcului e grea“ sau
„Trebuie să ne deprindem și cu turcul pe toți vecii“ sau „Doamne, îmi aduc
aminte ce mai vremi, vremi mari, avurăm noi și țara mai-nainte !“ sau „Ei
nu-mi mai aduc aminte... Ce-au trecut-azi nu mai este, Vremea care-o apucărăm
noi e pentru noi poveste“.]
- BRAD
Da, așa e vremea asta... Ani întregi chemat la prînzuri,
Miine-ți naltă Vodă rangul și te lasă ca să spînzuri.
E o veselă domnie... pentru cine nu se-ncurcă :
Azi alătura cu dînsul, lingă scaun, miine-n furcă.
- ARBORE
55 Să vă spun, boieri ... odată întîlnisem un nebun ;
Gura lumii doar pămîntul o astupă : „Vodă-i bun“,
Îmi zicea nebulu- acela. „Pot ca să te prind de piept,
Să te prad sau [să] te spînzur ?... Nu pot, vere... Vodă-i drept“.
- BRAD
Vorbe de pe altă lume... Eu ți-o spun că mă-ngrozesc...
- 60 Una numai din acele fapte dacă povestesc
Ce se spune cumcă Vodă le-ar fi pus [la] cale. Știi
Pe-acel tînr ce venise ici pe la Sfîntă Mărie,
Drept la trup, mai drept [la suflet], un străvechi și nobil nume
Știi tu unde-l vere ?
[ARBORE]
Unde-i ?
[BRAD]
- E pe cealaltă lume.
- [ARBORE]
65 Și de ce ? De către cine ?
[BRAD]
Ce știu spune ? Chiar nimic.
Dar destul că pot a zice cîte-n lume doar se zic...
Acel om... Gruie din Vrancea, un viteaz făcînd minuni,

Apucase după vremuri, de la buni, de la străbuni,
Acea dragoste adîncă de Mușatin!... nu vedea
70 Legiuit c-aș fi [să] steie sus pe tron Măria Sa.
Om care-a văzut războaie și pe dușman piept în piept,
El zicea chiar și lui Vodă... „Doamne! cum nu-mi pare drept
Să te văd pe acel scaun unde-a stat, atît de mare,
Ștefan Vodă, Domnul nostru care-n lume seamăn n-are...”
[ARBORE]

75 Și ?

[BRAD]
De unde pînă unde, deodată, la Hotin,
Fu închis sub pază bună și sub steamăt că-i hain.
Este drept că Vodă dete o scrisoare de cu vreme
Să se-ntoarcă iar la Cunte și că n-are a se teme...
Dară cînd sosi scrisoarea... colo-n temnița adîncă
80 Îl găsiră plin de rane sîngerînde, roșii încă
[ARBORE]

Un nebun purtat de vis...

Poate că-n singurătate singur el s-o fi ucis...

[BRAD]

Poate ! Nici eu nu zic altfel... poate da și poate ba...
Dar legat ei îl găsiră... De l-or fi aflat așa

85 Cum putea să se ucidă... ? Și mai este, vere, una...
Omu-avea, bre, o nevastă... Și nu știi cum e nebuna
Și cum în sfîrșit sînt toate... Vistierul aruncase
Ochi asupra ei... mai știi eu ? Cine știe ?

[ARBORE]

Lasă, lasă,

Tu ești grăitor de strimbe...

[BRAD]

Cite spun sînt toate drepte.

90 Cine vrea să-l vadă încă la fereastră să aștepte...

[ARBORE]

Un prohod pe uliți trece...

[BRAD]

E-a lui Gruie.

[ARBORE]

Nu mai spune !

[BRAD]

E țărina care cade peste-o stea care apune...

GLAS DE PREOT

Marea vieții văzînd-o înălțîndu-se de vîlforul ispitelor, la limanul tău cel lin
alergînd strigă către tine : „Scoate din stricăciune viața mea, multmilostive”.

[BRAN]

Dar visterul ? Ține pasu-asupra tînerel femei.

[IRIMIE]

O ! visterul e-un prieten și-al lui Vodă și al ei ;

95 O urmează de aproape... plînge singur chiar și el
Pe-un viteaz atît de mare.

[BRAN]

Vistierul ? Un mișel !

El a pus la cale toate, nu degeaba e pe-aproape.

El s-a înțeles cu dînsa ca de Gruie să o scape,
Și muiera ce-a iubit-o Gruie chiar a fost unealta,

100 Tot ca una sînt cu toate, la pe una dă în alta.

GLAS DE PREOT

Care desfătare luminează rămine neîmpreunăată cu grija, care mărîre stă pe
pămînt neschimbată ? Toate sînt mai neputernice decît umbra, toate sînt decît
visurile mai înșelătoare ; într-o clipeală toate acestea moartea le apucă.

Unde este dezmlădăciunea cea luminează, unde este nălucirea celor trecă-
toare ? Unde este aurul și argintul ? Unde este mulțimea slugilor și strigarea ?
Toate sînt țărînă, toate cenușă, toate umbră. Ci veniți să strigăm împăratului
celui fără de moarte : „Doamne, veșnicilor tale bunătăți învrednicește-l pe acesta
ce s-au mutat de la noi, odihnîndu-l pre dînsul intru fericirea cea neîmbătrînită”.

[IRIMIE]

De se-ntîmplă ceva-n țară și cumplit și fărdelege

Cine poate fi de vină ? Lăpușneanu, se-nțelege.

Sst ! Tăcere, vine Vodă...

[BRAN]

Cum-i dracul ? Vesel ? Trist ?

[IRIMIE]

Fiți pe pace ! Fiți pe pace ! Este vesel Antihrist.

[GLAS DE PREOT]

Adusu-mi-am aminte de proorocul ce strigă : „Eu sint țarină și cenușă“, și iarăși m-am uitat în morminturi și am văzut oase goale și am zis : „Oare cine este împăratul sau ostașul sau bogatul sau dreptul sau păcătosul ; ci odihnește-l, Doamne, cu dreptii pe robul tău“.

[SCENA] II

L[ĂPUȘNEANU]

(pentru sine)

105 De se-ntimplă-n astă țară vre o mare fărdelege
Cine poate fi de vină ? Lăpușneanu, se-nțelege !

(lare, rizind)

Bună vreme, bună vreme... adunați ca și la joc
Vă văd veseli, vă văd bine, vă văd zdraveni la un loc.
Sigur ați vorbit de bine despre mine, ca altădată.

[BRAN]

110 Ne-nchinăm Măriei Tale cu supunere plecată...

LĂPUȘNEANU]

Lăsați... mie-mi place omul ca să fie precum e...
E viclean, viclean rămiie... De mă-ți întreba de ce,
Vă răspund că-n astă lume, pe cît gîndul meu socoate,
Unul a știut ce face... Dumnezeu ! Are dreptate,

115 Iată lumea asta largă o umplu cu ce-a putut,
De aceea fieșcine fie cum el l-a făcut...
Nu încearcă să arate altfel... Eu ? Rămîn cum sint !
Crud, cum ziceți voi — nu rege, ci tiran pe-acest pămînt...
Ce cîntări de popi răsună gîngave pe la ferești ?

[IRIMIE]

120 Este Gruie de la Vrancea. Dacă vrei ca să-l privești
Iată cum [i]l duc acum, cu mulțime de norod,
La mormînt ca să-l îngroape... cu cîntare și prohod.

[LĂPUȘNEANU]

Este Gruie ? Dar se cade ca dușman Domniei Mele
Să se-ngroape ca și alții... ? Ei, aprozi ! Goniți acele

125 Gloate care împlă-n uliți vîitîndu-se, mergeți,
Risipiți toată mulțimea, iar pe mort să-l aduceți
Să-i gătesc mormînt mai mare, ca să spînzure în vînt
Precum gîndu-i era-n viață între cer și-ntră pămînt...
O, viteaz fără pereche, bun de lupte, rău de gură,

130 Si la moarte te urmează a Domniei Mele ură...
Între cîte Lăpușneanu nu cunoaște e iertarea :
Da, vei spînzura-n cîmpie... da ! și neagră va fi zarea,
Si de lupi flîmînzi ca iarna, iară corbi în negre stoluri
De asupră-ți se coboare în sălbatece ocoluri,

135 Pentru inima din tine e-or lupta pe osemînte...
Cîte ai făcut tu mie, Lăpușneanu ține minte.

(S-aude un țipăt de femeie)

Ce strigări... Goniți mulțimea !... Se prefăce cumcă piere...
Vistierul singur știe ce plătește-acea durere.

[BRAN]

[(Apart)]

O ! tiramu-i fără milă...

[IRIMIE]

Biata, mîinile își frînge,

140 O, cum plînge de se-neacă.

LĂPUȘNEANU]

Da ! [și] foarte bine plînge,

Și-i frumoasă ca nealta... Cum e albă plîngătoarea

Haina neagră [!]i stă bine și o prinde de[-a] mirare[a] ;
 Și la nuntă și la moarte e totuna, orice-ați spune,
 Un amestec e de lacrimi, de vis și deșertăciune.
 (Soldații aduc coșciugul și-l depun pe o năsalie ; Lăpușneanu face semn
 să-l poată alături cu tronul ; își la manta de purpură și-[o] aruncă peste cadavru)
 145 Boieri, acum vă dau drumul, pe la [casa] voastră mergeți
 Și icoana mohorită voi din minte să o ștergeți...
 Să veniți doar la chemare-mi — Lăpușneanu așa este,
 Iar în zilele lui multe se întâmplă fără de veste,
 Căci un Domn ca și acesta nu va fi și nici a fost...
 150 Multe par întâmplătoare, fără lege, fără rost,
 Căci eu mult ascund în umbră taina sufletului meu...
 Vouă nu am [a] răspunde mie și lui Dumnezeu !

(Bcieri i es)

[SCENA] III

[LĂPUȘNEANU] (Își ridică mantia de pe mort)

O, tu ramură din urmă dintr-un yechi și drept copac,
 Iat-acum a tale visuri în nimica se desfac...
 155 Tu n-ai cunoscut mihiună, măgulire ori vînzare,
 Ci creștăi în sus la ceruri tot mai mare și mai mare
 Îndeajuns a fost minia fără de lege și-o săcure
 Ca să curme pe vecie trunchiul mîndru din pădure.
 Dintre cei legați prin sînge, dintre cei aleși din turmă,
 160 Dintre cei legați la Putna încă unul, cel din urmă,
 Încă unul ce trecuse prin a țării vechi școală,
 Care poduri de cetate le urca cu mîna goală,
 Ce pe-a zidurilor crește [dobora] c-o mină tunul,
 Ce sfărma c-un pumn un creștet — dinainte-i : încă unul.
 165 Eram tineri pe atuncea, eram singuri, eram șapte,
 Noapte era-n toată lumea și la Putna era noapte,
 Se sfîrșise și prohodul, se-ncheiase de mult ruga,
 Doar suna adînc și dulce și din vreme-n vreme Buga,
 Clopotul lui Ștefan Vodă ce, cînd vremile se schimbă,
 170 Mișcă neatinse de nime, rar, profetica sa limbă
 Pe atunci trecuse-un suflet peste-al morții jălnic vad,
 Cel din urmă din Mușatini sta întins pe crengi de brad,
 Tînăr... mîndru și cuminte înalte-ne-l văzum,
 Coperit de crengi de dafini și de-al candelor fum.
 175 Tu, luînd de pe-a ta frunte uriașă, neagra cască :
 „Dumnezeu n-a vrut Moldovei alt Mușatin să se nască
 Și de astăzi înainte e Moldova cea străbună
 Ca corabia pe marea bîntuită de furtună ;
 În primejdie e țara, legea noastră, neamul, totul,
 180 Mînilor frîgînd ne zicem : Unde-i Domnul și pilotul
 Care numai cu o vorbă ne înalță și ne scapă,
 Unde-l steaua ce răsare călătorilor din apă ?...
 Nu, din trunchiul vechi și mîndru nu mai vru un ram să crească.
 Dumnezeu n-a vrut Moldovei alt Mușatin să se nască,
 185 Cu acestea se încheie tot trecutul pînă ieri“.
 „Am rămas de capul nostru, ce ne facem noi, boieri ?
 Să alegem care vrednic dintre noi se va cunoaște...“
 „Ce alegeri ? Vorbe ! Domnul nu s-alege, el se naște.
 Da ! cutare e viteazul sau bogatul, înțeleptul,
 190 Să fim domni avem alce toți puterea... nimeni dreptul.
 Lui asemenea s-ar crede flecine dintre noi,
 Dezbinarea ar aduce peste țară mari nevoi.
 De aceea frați de cruce să ne prindem, să-nțelegem
 Cumcă unul dintr-ai noștri nu se poate să alegem.
 195 Puneți mantia frumoasă și coroana în mormînt
 Și, cu sceptrul lui în mînă, să coboare în pămînt
 Și, legați fiind cu toții, cei de sus și [cei] de jos,
 Să alegem singur rege în Moldova pe Hristos
 Și, cu toții dreptatea rînduiți să o împartă,

- 200 Noi să punem tot la cale fără vorbă, fără ceartă.
Nici cu toții împreună și nici unul dintre noi
Să nu dea-ndărăt mînă dușmanului în război.
Nici cu toții împreună și nici unul din cîți sînt
Să nu poată da din țară vreun petec de pămînt".
- 205 Tu ziceai aceste toate... Ne-nvoirăm chiar așa,
Dar de-a doua zi urmau-au fiecare calea sa.
Dintre cîți se adunară ca să facă jurămint
Toți urmauă altă cale... tu te-ai ținut de cuvînt.
Nu cumva vro răsplătire-n altă lume te așteaptă,
- 210 Nu cumva Hristos din ceruri o să-ți facă parte dreaptă ?
Nu ne-o spun aceasta popii ce, din cărțile lor vechi,
Mii de ani povestea asta ne-o cîntară în urechi ?...
Ș-a ta inimă vitează, ș-ale tale nalte gînduri
Au găsit a lor răsplată... Giulgiul ăsta, patru scinduri.
- 215 Unde ajungeam, mări vere, eu ca tine să fi fost ?...
Tu ce dormi, dormire-ai vecinic, fără-nmăncare, un prost,
Căci dacă spre altă viață tu acuma te-ai trezi
Tot în lumea cea comună de mizerii ai trăi...
Tu țineai la cele bune, la străbune obiceiuri
- 220 Și voiai să vezi Moldova iar pe vechile-i temeiuri
Și voiai să vezi coroana pe o frunte legiuită,
Pe cînd eu treceam adîncul din ispită în ispită ;
Și gîndeai că vine vremea veche de nu azi, dar mine :
Al ținut una și bună, dreaptă inimă de cine,
- 225 Si-n zădarnica ta luptă te urma un ochi mereu...
Un prieten care ție-ți părea dușman... [el] sînt eu.
Ai murit prin viclenie și ucis de un mișel,
Tu, ce ai putut ucide șapte sute cum e el,
Mai mult... fruntea ta cea moartă e mînjită de rușine,
- 230 Mai mult... și dreptate-ți face... altul nu... unul ca mine.
Mai mult... pentru al tău nume, pentru-ai tăi e un noroc.
Cumcă nu unul ca tine șade azi în acest loc...
[Din alt timp și din alt loc se aud două glasuri:]

[GRUIE]

Între miini implătoșate răzimînd a sale temple...

[UN RĂZBOINIC]

De-om muri — întrebă jalnic — oare ce-o să se întîmple ?

[GRUIE]

De-om muri, atîta rău.

- 235 Iară platoșele noastre sînt mîncate de rugină.]

[LĂPUȘNEANU, reluînd]

(Își aruncă mantia domnească peste coșciug)

Ei, aprod... vin' mai aproape... mai aproape... adu flori...

Le aruncă, o movilă peste manta-mi... Uneori,

Cînd al morții rece spirit trece-n juru-mi, în tăcere,

- 240 Flori mă-ncîntă, flori fac ochilor plăcere,

Aduceți din dafin verde ramuri multe... Aduceți

Multe flori ca-ntr-o grădină, ca la Curte, măi băieți !

Te ferească numa cerul de băta de joc a sorții...

Ce păcat că mor vitejii... și urît miroasă morții...

SCENA IV

VODĂ, VISTERUL

VODĂ [LĂPUȘNEANU]

- 245 Iată vărul meu prea dulce... Bun sosit la Curte, vere,
La Hotîn ai fost se vede două zile, visterie.

[VISTIERUL]

Miinile M[ăriei] Tale le sârut pentru-ntrebare,

Dar am fost bolnav acasă...

[VODĂ]

Da, da ! Este-c boală mare

Cînd bărbatul se tot [duce] și își lasă casa goală

Și cînd n-ai de dînsul frică și nici grijă... Ce mai boală !

[VISTIERUL]

Ei, M[ăria] Ta-n[ă]lege totdeauna și degrabă

Dacă sluga e bolnavă sau de are altă treabă...

Dar ce flori mai sînt aicea... Ce podobnică primire !

[VODĂ]

Pentru tine le fac toate, vere... parcă calci a mire.

[VISTIERUL]

235 Bunătatea voastră, Doamne! Dar așa de prost nu sînt,

Mai culeg și eu [o] floare care cade la pămînt

Sau pe care-o fac să cadă, mai cu bine, mai cu răul,

[I]l împing și la o parte dacă strigă nătărăul...

Dar ca din senin, deodată, de-o muiere să prind frică,

260 Să mă-nzor pe nealese, cu te miri ce, mai nimică,

O ! aceasta nu se-ntîmplă...

[VODĂ]

Foarte bine, înțelept !

Dar, vistere, ce-i cu Gruie de la Vrancea ? Spune drept.

[VISTIERUL]

(c-un aer viclean :)

Gruie ? [I]l tăiară turcii la Hotin !

[VODĂ]

Minune mare,

A venit tirziu, se vede. cartea noastră de iertare.

265 Ai trimis-o, vistere, fără nici o îndoială ?

[VISTIERUL]

Doamne. am trimis-o ! Dacă nu eram cuprins de boală

Mă duceam eu însumi, însă...

[VODĂ]

Nu-i nimica. bine, bine

Tot nu era Gruie-acela vre un om cum se cuvine.

Orice pas făceam în țară [il] simțeam că mă incurcă,

270 Prea era din cale-afară prost și îmi dădea de furcă...

Treaba asta e sfîrșită... mortu-i colo în cămară

Și, de ochii lumii numai, ca să scap de vorbe doară,

Și ca lumea să nu zică că făcui vreo nedreptate,

O să-l spînzure-n cîmpie și afară de cetate.

275 Ca dușman împărăției! cei turcești și dușman mie .

Trebuie stîrpiți cu toții rîvnitorii de domnie.

[VISTIERUL]

Dac-asa vă fuse gîndul și așa găsiți cu cale

Poate că și eu făcut-am pe pofta Măriei Tale...

O ! scrisoarea ceea, Doamne, a fost bună pentru multe,

280 Bună-ntîi ca și mulțimea cea neroadă s-o asculte,

Bun-apoi ca ascultare eu la cineva să capăt...

Ș-astfel nime nu-i de vină... Turcul doar.. el i-a pus capăt.

LĂPUȘNEANU

(Apari, clătîinind din cap)

Este el... [către VISTIER] Ei, vere. vere e o mare mișelie,

Dar îmi place... Tu, tu singur poate că îmi sîmeni mie...

285 Pentru sufletul lui însă poți să pui să fac-o rugă...

Ia așa... mai calea-vale...

[VISTIERUL]

Preasupusa voastră slugă

A și plîns chiar la prohodul acelui viteaz prea mare...

[VODĂ]

Vere, așa-mi placi tu mie... că ți-as da o sărutare,

Dară lasă... Lăpușneanu sărutînd... ar ride-o lume.

290 Ce sînt oamenii, măi vere... să-i ia dracul. niște glume.

[Și acum] iute, vere... Doamna e pe gînduri dusă

Dup-acele cîntece[le] de la Tarigrad adusă...

(VISTIERUL iese)

Dară ce s-a-ntîmplat oare... S-a putut ca musulmanul

Din Hotin să calce legea poruncită de sultanul ?

(S-aud zgomote afară)

O STRAJĂ

295 Stai pe loc... nu-l vole...

UN GLAS

Las-o... E-o femeie, bre, [ci las-o !]

(Vin curtenii și bolerii!)

LĂPUȘNEANU

Ei, aprod, cine-i acolo ?

[APRODUL]

E-o femeie care vrea[r-ar]

Să se plîngă...

[[Intră BOGDANA]]

- In sfîrșit te văd odată, Lăpușneanu, ins cu fală,
 Cu privirea ta vicleană ce îndeamnă și înșeală,
 300 Dară nu îmi plec genunchii la a tronului tău treaptă,
 Tu nu ești Domn pentru mine : fiară cruntă și nedreaptă !
 Ceea ce-o să-ți spun acumă n-am mai spus-o nimănui :
 Gide, ce-mi făcuși bărbatul ? Lăpușnene, unde-i Gruî ?
 O veniți, veniți aproape, ascultați și voi cu toți
 305 Ce se-ntîmplă în Moldova sub domnia ăstui hoț.
 Alde ! căci eu nu cer milă. Unde-i mila mea ? Nu cer
 Nici dreptate — căci dreptatea ce-mi rămîne e să pier,
 Sint pierdută, pîngărit-am focul strămoșeștei vetre,
 Vrednică a fi ucisă jos pe uliță cu pietre,
 310 Sint de rînd, ca o femeie ridicată din noroi,
 Cine vrea ca să mă aibă — vie careva din voi !
 Nimeni dintre voi [nici unul] nu-ndrăznească-a zice-acum
 Că am fost soția dreaptă a lui Gruie, că-l zugrum.
 Nu l-am înșelat cu altul, nu eu mi-am făcut de cap ?
 315 Ce-mi ajută dar acumă c-am făcut-o ca să-l scap ?
 Cunoșteam pe fiara asta ce nu știe ce-i iertare,
 M-am plecat la toată lumea, m-am rugat la mic și mare,
 Orice rază se pierduse... Ce să fac ? Dar ce să facă
 O femeie fără sprijin, părăsită și săracă,
 320 Cînd puterea ei, viața, brațul ei, a [ei] lumină
 Zace-n temniță de moarte, singur, fără pic de vină ?
 Și atunci... veni ispita ! Nu ți-a fost de-ajuns să moară,
 Nu, ai vrut să-i fie neamul de rușine și ocară,
 A venit ispititorul, om de sfat la cele rele,
 325 Ce îmi suflă în ureche rușinoasele momene :
 „Vodă-l osîndi chiar astăzi, zise tainic omul tău,
 Nimeni nu poate să-l scape de la moarte... numai eu...
 „Scapă-l, zic ! O, mîntuiește-l, tot ce am, multe, puține,
 Ce odoare am ia toate, ia și haina de pe mine,
 330 Ia-le, dară scapă-l, scapă-l“. „O ! încă zise el acu,
 Eu nu voi alte odoare... singurul odor ești tu,
 Dă-te mie trup și suflet și apoi... [i]l scap de moarte...“
 O, cum n-am murit atunci... căci era cu mult mai bine !
 Tu, iubirea mea păgînă, născătoare de rușine.
 335 M-ai împins... ca înaintea-i s-ajung a-mi ascunde fața,
 De ce mi-au cerut ocară și nu mi-au cerut viața ?
 Mîntea chiar mi se pierduse, îmi arată o scrisoare
 Scrisă chiar de a ta mină, Lăpușnene, de scăpare ;
 Și pe cînd uitam cu dînsul datoria de soție,
 340 Trup fără de vreo voință și cuprins de nebunie,
 Tot el a trimis în taină să-l ucidă... l-a ucis.
 Cum mă deșteptai atunci din grozavul, negru vis !
 Nu l-a fost de-ajuns o moarte... trebuia rușine-adîncă,
 Trebuia ca la mormintu-i să urmeze-o pată încă,
 345 Trebuia ca, cu rușine, să mă-mbrac în negru port
 Și să nu-ndrăznesc privirea-mi s-o arunc la acel mort...
 Trebuia ca și copiii s-aibă drept a-mi zice-odată :
 „Mună ! ai trăit cu omul ce-a ucls pe-al nostru tată...“
 Ei, acumă, Lăpușnene, spune drept : așa-l că-ți place

- 350 Ce adîncă mişelie iscodişi în pieptu-ţi, drace !
 Mai rămîne încă una ca de tot să te dezminii.
 Spinzură-l în ochii lumii, lasă să-l mîنینc cîinii.
 [LĂPUŞNEANU]
 Tacă-ţi gura, tu, odată ! Ei, muiere, ai sfîrşit ?
 Crezi pe Vodă Lăpuşneanu mulţumit numai cu-atît ?
 355 Nu cunoşti ce [e] în mine... Vino-ncoace, vîstiere !
 Sînt adevărate oare cite-au spus acea muiere ?
 Nu răspunde... n-am nevoie să răspunzi, căci toate, toate
 Sînt din fir în păr aievea, pe deplin adevărate.
 Dar ce ai de gînd a face ? Căci eu judec după lege,
 360 Ceea ce se zice-ntr-însa fac şi eu, se înţelege...
 Eu i-am fost duşman lui Gruie... un prieten face treabă
 Şi mă scapă chiar de dinşul, deşi nu mă prea întreabă,
 Dar, dorindu-mi bine mie şi făcînd ce se cuvine,
 Se incurcă într-a legii îte... ceea ce nu-i bine...
 365 Ei, vlădică de Suceava, vezi la carte ce mai zice
 Să se facă-o judecată ca aceea ce-avem aici :
 „Cînd un om den starea-nţia silueşte pe-o femeie...”
 [VLĂDICA]

Moartea, Doamne, spune legea, dacă n-ar vrea ea să-i ieie !
 [LĂPUŞNEANU]

- Dacă ea n-ar vrea să-l ieie... Trebuie să-l vrea... Voi eu...
 370 Dacă nu se-ncape-n lege... dacă nu-i pe placul meu,
 Ia-ţi tu cartea subsoară şi te du de mi-i cunună...
 [BOGDANA]

Ura ta, o Lăpuşnene, de grozavă e nebună.
 [LĂPUŞNEANU]

- Ia mai staţi, căci înainte de-a pleca se cade-mi pare
 Să-ntrebăm de e vreo zestre... Eu ştiu că avere n-are...
 375 Sigur pentru un prieten dau şi cite o moşie,
 Darnic şi la nunta asta mi se cade a fi mie
 Şi o fac cu dragă voie... Pentru tine, vîstiere,
 N-o să rămîn eu în urmă şi-o să dărui o avere,
 Însă... să ferească sfîntul, s-ar putea ca tu să mori
 380 Făr' ca de l-aceia femeie să ai vreun moştenitor ;
 Tu bogat şi ea săracă nu se-ntimpl-ades în lume ;
 Sigur că n-ai vrea femeia care poartă al tău nume
 Să trăiască-n sărăcie... Uricare, vino-ncoace,
 Un înscris cu-atiţia martori este bine a se face...
 385 Ca-ntimplîndu-se visterul ca să moară vreodată
 Văduvei care rămîne va lăsa averea toată...
 Judecata[-i] prea-ncurcată şi, pe cît cred că e bine,
 Îi şi dau o încheiere, mai mult nu mi se cuvine.
 [BOGDANA]

Dar nu voi să-l iau... stăpîne !
 [LĂPUŞNEANU]

Cine oare te întreabă ?

- 390 Mergi, vlădică, de-i cunună şi fă slujba mai în grabă,
 Nu mai voi să port în mînte astă pricină urită...
 VIST[IERUL]

Daca n-avem altă cale, să ne cununăm, iubită !
 EA

Uciगाse !...

[VISTIERUL]

Ce vrei ? Vodă îţi dă tot, moşli... pe mine,
 Cam de voie de nevoie, dar aşa găsi de bine...

[(Apart)]

- 395 Mulţumescu-ţi, Doamne sfînte, cu atîta că scăpai.
 LĂP[UŞNEANU]

Iscăleşte, vîstiere, cartea cea...
 [VISTIERUL]

(Apart)

Haide-hai,

Mi-ai durat-o, Lăpuşnene, lasă că ţi-o ţiu eu mînte.
 [LĂPUŞNEANU]

Şi acum la cununie, mergi vlădică înainte...

[BRAN]

- Ce mai judecată, vere! Chiar turcească fuse asta...
400 Ai ucis pe-un om în codru... mergi acasă, ia-i nevasta...
Ce ți-e, măre, c-o domnie fără rost, ce nu-i de soi,
O s-ajungem ca să riză pîn' și babele de noi...
Ne! ți-a trebuit mulere și te plîngi... Ai dar ce vrei.

[IRIMIE]

Ce știi tu dacă nu este după placul dumneai?

Icea e țărina-n glod,
Ici e bărbățelu mort.

[BRAN]

- 405 Bine zici... Broaște sint multe, e destul să fie balta...
Tot ca una sint cu toate, la pe una dă în alta.

L[APUȘNEANU]

- Ei, boieri, așa-i că bine judecai?... Mergéți cu bine,
Mergeți că v-așteaptă nunta și urați-mi-i de bine,
410 Mergeți, „la mulți ani“ le ziceți, „să sporească, să-nflorească,
Zile mindre-nsurăței pe-a lor cale să-nțilnească...“
Ce mai vreți.. odată nuntă!

[IRIMIE]

Hop și noi în urmă, vare.

E ciudat ce se întîmplă-n lumea asta c-o muliere!

[LAPUȘNEANU]

[(Apart)]

- 415 Ei, duceți-vă cu toții, minți ușoare și copile,
La ce vremi ajuns-am oare, Doamne, -acum, și la ce zile!

(Se duce și descopere mortul)

VIST[IERUL]

Mulțumindu-ți de iznoavă pentru facerea de bine,
Eu de tron m-apropii iarăși, închinîndu-mă la tine.
Ceea ce-ai făcut acuma este foarte înțelept:

- 420 Zică-se orice s-ar zice, aspru poate, dar ești drept.

[BRAN]

Drept ca gînjul.

[IRIMIE]

Și ca tufa.

[BRAN]

Drept ca cîrja de la moșu...

Judecata din poveste cum o dă-mpăratul Roșu...

[LAPUȘNEANU]

Tu, femeie, mulțumită ești de-a noastră judecată?...

[BOGDANA]

Doamne, văz c-ai făcut totul ce se poate de-astădată:

- 425 Nu mai poți să-mi dai bărbatul, mi-ai dat cîntea cea furată,
Mi-ai dat, ca să-mi crească copiii, o avere însemnată...
Și de judec toate cele îți e mare bunătatea...

[LAPUȘNEANU]

Mulțumiți de rău de bine sînteți... vol! Dară dreptatea?

Dar acesta ce-n sicriu-i e întins rece și mort

- 430 Acestuia nici o grijă eu în lume să nu-i port?...
O, aveți cuvînt cu toții... asta-i legea omînel,
Morții se cuvin cu [morții], viii se cuvin cu viii.
Cum? pe-acesta-l mină moartea pe o mare fără țărmi,
Sufletu-i cuprins de moarte, trupul lui mîncat de viermi.
435 Pentru-acesta nu-i dreptate, nu-i în toată lumea nime
Ca mizeria-i întreagă să o simtă-n adîncime.
Tineri, alergați la jocuri și petreceți cum vă place,
Ce vă pasă de mormîntul unde el în umbră zace?
Ce vă pasă cumcă nunta se-nvîrtește pe-un mormînt...

440 Mortul nu are dreptate, acel viu are cuvînt.
A purta livreaua morţii e un trist şi rece port,
Niciodată n-ai dreptate, niciodată cînd eşti mort.

[(după o pauză, cu alt ton)]

Vesellie, vesellie, oameni tineri şi cărunţi,
Zilele domniei mele aţi văzut astfel de nunţi.

445 Să trăiască Lăpuşneanu, zic eu singur, ziceţi voi,
Să domnească ani o sută cu dreptate peste noi !
Dar, nuntaşi, o-mpărateasă mi-a trimis la nuntă sol,
A cărei împărăţie n-are margini şi ocol.
Voind să serbez o nuntă cum n-a fost în lume una !

[(Apart)]

450 Căci călău-i nunul mare, iară moartea este nuna
Ia-l... nu cred să fie-n lume vre o fiar-atît de mare
Ca să-ntreacă-a vinei sale [blestemată] defăimare...

[BOGDANA]

Crud eşti da, o Lăpuşnene, dar în suflet tu eşti drept...

LĂPUŞNEANU

Mergi pe urmele ce-ţi dete şi să nu vii îndărăpt,

455 Căci tu mi-ai aduce-aminte de o zi cumpănită-n viaţă.

BRAN

Este aspru ca furtuna... judecata-i e măreaţă...

[IRIMIE]

De se-ntimplă-n astă ţară vreo mare fărdelege

Cine poate fi de vină ?... Lăpuşneanu, se-nţelege !

[După o pauză, în care lumina scade, se aude, din alt timp şi de departe, un alt
glas al lui LĂPUŞNEANU, rostind, cu intreruperi :]

Cînd udau a mele lacrimi piine neagră şi străină

460 Urmăream, cu ochii-n lacrimi, zborul păsărilor mării,

Întrebam pe rîndunele ce vin de-ntunecă [zarea] :

„Aţi [văzut] pe-a voastră cale, păsări albe, şi Moldova ?“

Şi-mi venea, suind alene, şi-mi suna pe vîntul sării

Zborul stolului de păsări, glasul valurilor mării.

465 A apus a mea lumină, şi din nou simţeam durerea :

Să ating cu frunţa numa grinda porţii din Suceava !

Şi, pe cînd urmam pe valuri a singurătăţii cale,

Parcă auzeam vuindu-mi zvonul clopotelor tale,

Unde razele-şi revarsă, de la creştet la picioare,

470 Candela neadormită, de mormînt luminătoare.

[SFÎRŞIT]